

FRANCE KOBLAR – OSEMDESETLETNIK

Jeseni 1957 je bilo v Dolenjskih Toplicah slavistično zborovanje. Predavanja so bila zvezana z Dolenjsko in tako je Koblar govoril o Ketteju. Kar smo slišali, je bilo polno, živo in novo v primerjavi s tem, kar so do tedaj povedali o pesniku drugi in tudi profesor sam. K tako srečni upodobitvi bi se človek rad še vrnil in morali bi jo pokazati tistim, ki jih ni bilo tam. Predavatelj pa govora ni imel napisanega, in da je bila nesreča zvrhana, ni ga imela ujetega tudi zapisnikarica. Prav kmalu jo je tako prevzelo, da je sredi stenograma obstala in se zamaknila — kakor svoje čase še v šolskih klopeh, ko se je Koblar ob Prešernu ali Levstiku podobno odprl in razvnel. Tudi takrat mu je od prevzetja sijal lesk v očeh, z gibi rok in obraza pa je poudarjal lepoto in veličino sporočila, ki je pravzaprav narodna in osebna zaveza.

Tako smo bili ob zapis enkratnih dognanj, čeprav tudi z njim ne bi mogli do kraja ohraniti spominu živosti govorjenega pričevanja. Tu je kakor z igro na odru. In z odrom je imel Koblar že od nekdanj najtesnejše stike. Tudi govorniški nastop je utegnil soditi sem, še posebno, kadar je navzočnost občinstva kar razvnela doganljivost ob osnovi, ki mu je bila najbolj po duši. Tako je bilo v šoli, na obletniških slavnostih, tudi takih v zaokroženi družbi. Nekaj tega je vendar napisal in objavil. Med napisanimi je bilo lepo slovo od Preglja na draveljskem pokopališču, vredno, da bi se zanj potrudila literarna revija, četudi bi morda treba profesorja pregovarjati, da bi premagali njegovo prizadetost, ker so takega pisatelja hoteli kar odpisati. Pa ni bilo videti, da bi se bili potegovali zanj. Še bolj klavrno je bilo izzivanje ob temeljiti monografiji o Gregorčiču. Vendar je čez čas tudi dobil zadošččenje, saj se je pri Prešernovi nagradi (že drugi njegovi) utemeljitev opirala na celotno njegovo delo, poudarjala tehtnost, resnoba in umerjenost njegovih pogledov in sodb, pri tem pa izrečno omenjala prav obdelavo Gregorčiča.

Na prvi pogled je razvnetost in odprtost, ki jo je lahko pokazal, kadar je govoril o duhovnih vrednotah in lepoti, pa tudi ob sproščeni igri, nekam nepričakovana pri osebnosti, ki velja prej za zadržano, ponosno, pokončno. Še hoja, ki jo spremlja sloves nekdanjega telovadca, razodeva to odličnost. Eno in drugo izvira iz rodu, značaja in življenjske šole. To je Gorenjec, ki rad pove, da je v Železnikih — tam se je rodil 29. novembra 1889 — v zgodnjih letih z domačimi koval žeblje. Že med gimnazijskimi leti v Ljubljani je v domačem kraju vodil oder, igral in režiral tudi pri katoliški dijaški zvezi, in to zahtevne igre. Nekatero je še sam prevedel. Novih spodbud je dobil na Dunaju, kjer je od 1911 študiral slavistiko in latinščino, zraven obiskoval visoko šolo za telesno vzgojo in seveda gledališče. Igre, s katerimi so nastopali doma, so morale zadeti na odpor stare varuške miselnosti in Koblar je trčil celo s kranjskim profesorjem Pregljem, ki se še ni mogel otresti mahničevskih ideoloških vezi v gledanju na umetnost in ljudstvo. Koblar je v Zori moško zavrnil tako ozkost. Rasel je v sku-

pini okoli tega lista, z njo sprejemal politično nevezanost, visoko duhovno naravnost, moderno dojemljivost. Še pred koncem študija pa je 1915 moral na vojsko, služil med tem dve leti na Poljskem, tako da se je поблиže seznanil s poljskim slovstvom in kasneje od tod tudi prevajal. Po vrnitvi je od 1919 učil na poljanski gimnaziji, opravil na domači univerzi profesorske izpite in tu kasneje (1941) promoviral z disertacijo o Ketteju. Od 1919 pa tja do 1939 je z ocenami spremljal gledališče, največ v dnevniku *Slovenec*, s pregledi pa v *Domu in svetu*. Tega je s *Steletom* tudi urejal od 1923 do 1930, potem pa od 1933 do 1937, te čase še v družbi s Francetom Vodnikom. Zraven je bil od 1929 do 1932 pri radiu dramski in kulturni referent, od 1935 do 1941 pa imel še vodstvo uprave in programa. Zadnja leta je na visoki šoli za dramsko umetnost pri Glasbeni akademiji honorarno predaval dramaturgijo in zgodovino gledališča. Tako je 1945 prišel za rednega profesorja zgodovine svetovne in slovenske dramatike na akademiji za gledališko umetnost. V Slovensko akademijo znanosti in umetnosti je bil 1964 izvoljen za rednega člana, Slovenski matici pa je zdaj predsednik.

Kaj mu je bilo vodilo, razodeva med drugim uvodnik v *Domu in svetu* 1930, torej v času, ko je bilo slovenstvo tako rekoč od zgoraj preklicano. Nismo iz ideologij, pravi, ampak iz življenja, »iz vseh številnih bojev. Iz smrti nepoznanih, tudi zgodovinarju prikritih imen smo črpali svoje življenje. Smo iz svojega zdravja. Čemu tedaj ob slovesnih prilikah razlagamo svetu svoj suženjski pentatevh od Sama navzgor, ko vsa naša zgodovina ni nič drugega kakor borba za življenje, za rast našega duha vsem tujim gospodarjem na kljub, ko vemo, da smo vse svoje telesno in duševno življenje pristradali, in ko vidimo, da smo v zboru človeštva vsaj iskra s svojo lastno svetlobo.« S tako duhovno neodvisnostjo je ohranjal list na vrhu in ni popustil pred tistimi kristjani, ki so se zatekali v enomiselnost pokorščino bojne organizacije. Zato se jim je uprl, ko so v slepi nestrpnosti napadali Švarkinovo Tuje dete kot boljševisko propagando. Kakor sicer so mu bila tudi na odru blizu dela, ki so duha plemenitila, ne pa goli naturalizem, pa tudi ne gola idejnost, še manj razvnanje političnih strasti. Hiterica, s katero je moral navadno zgotavljati ta poročila, je kriva, da je misel kdaj približna in se loči od obravnave, ki jo je utegnil bolj zložno dognati. Pregled tega dela daje Dvajset let slovenske drame v dveh knjigah (1964, 1965). Dopolnjujejo ga uvodi k izdajam domačih in tujih iger, k njegovemu prevodu Lessingove Hamburške dramaturgije (1956), razprave v listu Akademije za gledališče, obravnava Linhartovega izročila (1957), rokopisna zgodovina slovenske drame. Zraven je nemalo ocen in esejističnih obravnav domačih in tujih pisateljev, pregledi ob obletnicah prejšnje države, od 1928 dolga vrsta člankov v Slovenskem biografskem leksikonu — 1933 je imel v mislih tudi ilustrirano literarno zgodovino — obdelava Zadruga, Levičnika in njegove pesnitve. Kritično je komentiral priredbo Jurčičevega Desetega brata, izbor iz Cvelbarja, Stritarja (v treh knjigah), Puglja, Gregorčiča, v zbranih delih zadnji zvezek Cankarja, Ketteja, prvič v eni, potem v dveh knjigah, Gregorčiča v štirih, Stritarja v desetih, v izbranih spisih Bevka v dvanajstih, Finžgarja v sedmih, Izidorja Cankarja v dveh, medtem ko končuje zdaj Preglja s sedmo knjigo. Če prištevamo še obsežno knjigo o Gregorčiču (1962), si je priznanja, ki jih je dobil s tako spoštovanju vredno delavnostjo, več ko zaslužil.

Lino Legiša
SAZU Ljubljana